

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 101/2021-39

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára (sudca spravodajca), zo sudkyne Jany Laššákovcej a sudcu Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených JUDr. Ladislavom Ščurym, advokátom, Mierová 1725, Čadca, proti postupu Okresného súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 21/2008 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 21/2008 **boli porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Čadca **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 21/2008 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľom **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **3 000 eur**, a to každému z nich, ktoré **j e** Okresný súd Čadca **p o v i n n ý** zaplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Čadca **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania v sume **719,28 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 22. decembra 2020 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Čadca (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 21/2008. Navrhujú, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v namietanom konaní bez zbytočných prietáhov, priznal im náhradu trov konania a primerané finančné zadosťučinenie v sume 4 000 eur, a to každému z nich, a túto požiadavku odôvodňujú neprimeranou dĺžkou namietaného konania a s tým súvisiacimi pocitmi bezmocnosti a právnej neistoty.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že okresný súd v namietanom konaní rozhoduje o návrhu na určenie relatívnej neplatnosti časti kúpnej zmluvy. Návrh na začatie konania bol okresnému súdu doručený 20. februára 2008. Ku dňu podania ústavnej sťažnosti nebolo vo veci sťažovateľov meritórne rozhodnuté.

II.

Argumentácia sťažovateľov

3. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti uvádzajú, že okresný súd ani po uplynutí dvanástich rokov od začatia konania dosiaľ nevydal vo veci žiadne meritórne rozhodnutie. Poukazujúc na chronologický prehľad vykonaných procesných úkonov, dôvodí, že zo strany okresného súdu dochádza v namietanom konaní k neúmerným prietahom. Argumentujú, že v ich prípade nejde o vec zložitú a ako účastníci konania vždy poskytlí okresnému súdu potrebnú súčinnosť. V závere ústavnej sťažnosti dodávajú, že súhlasia s upustením od ústneho pojednávania v konaní pred ústavným súdom.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie okresného súdu

4. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 101/2021-9 z 25. februára 2021 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľov v celom rozsahu na ďalšie konanie. V súvislosti s vecným prerokovaním ústavnej sťažnosti 10. marca 2021 vyzval predsedníčku okresného súdu na vyjadrenie sa k vecnej stránke

ústavnej sťažnosti a k ďalším súvisiacim špecifikovaným okolnostiam, takisto požiadal o zaslanie súdneho spisu sp. zn. 11 C 21/2018.

5. Na výzvu ústavného súdu reagovala predsedníčka okresného súdu podaním č. k. 1 SprV/34/2021 z 25. marca 2021, súčasťou ktorého boli aj vyjadrenie zákonnej sudkyne a chronologický prehľad úkonov namietaného konania.

6. Predsedníčka okresného súdu vo svojom podaní konštatovala, že hoci doterajší priebeh konania nebol celkom bez prietahov, intenzita týchto prietahov s prihliadnutím na všetky okolnosti veci podľa jej názoru nedosiahla taký stupeň závažnosti, ktorý by umožnil jednoznačný záver o porušení namietaných práv sťažovateľov. Predsedníčka okresného súdu vyjadrila presvedčenie, že pri posúdení veci by mali byť zohľadnené aj objektívne okolnosti, ako sú obsadenosť všeobecného súdu a z toho vyplývajúca zaťaženosť jednotlivých sudcov všeobecného súdu.

7. Predsedníčka okresného súdu tiež uviedla, že k prietahom v konaní prispeli i samotní účastníci konania, a to podanými návrhmi na vstup ďalších účastníkov do konania, doplnením návrhu zo strany navrhovateľov, ďalej odporca v prvom rade (sťažovateľ), ktorý požiadal vo viacerých prípadoch o odročenie pojednávania, nereagoval včas na výzvy okresného súdu a ktorý napriek vydanému neodkladnému opatreniu previedol časť nehnuteľností v priebehu namietaného konania na svojho otca, odporcu v treťom rade. Predsedníčka okresného súdu ako objektívnu okolnosť, ktorá sa negatívne podpísala na plynulosť postupu okresného súdu, prezentovala aj skutočnosť, že jeden z odporcov je občanom [REDAKOVANÉ], s čím bola spojená potreba jednak prekladu písomnosti, ako aj súčinnosti pri ich zasielaní. K predĺženiu konania v zmysle vyjadrenia okresného súdu prispeli aj početné zmeny v osobe zákonného sudcu. V závere svojho vyjadrenia predsedníčka okresného súdu vyjadrila súhlas s upustením od ústneho pojednávania v konaní pred ústavným súdom.

III.2. Replika sťažovateľov:

8. Právny zástupca sťažovateľov sa k stanovisku okresného súdu vyjadril podaním doručeným ústavnému súdu 20. apríla 2021. Zotrval v ňom na dôvodoch podanej ústavnej sťažnosti a poukázal na konkrétne obdobia nečinnosti okresného súdu, za ktoré považoval úsek konania od 11. januára 2012 do 15. mája 2013, ďalej obdobie od 8. júla 2014 do 14. februára 2017 a tiež obdobie od 29. marca 2018 do 14. apríla 2021. Vo svojom vyjadrení tiež oponoval tvrdeniam okresného súdu o pasivite sťažovateľov v postavení účastníkov namietaného konania a uviedol, že títo vždy okresnému súdu potrebnú súčinnosť poskytli, ďalej tiež poukázal na skutočnosť, že neodkladné opatrenie, ktoré podľa vyjadrenia okresného súdu jeden zo sťažovateľov nerespektoval, bolo v skutočnosti zrušené.

9. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde (berúc do úvahy aj predchádzajúce stanoviská účastníkov konania podľa právnej úpravy, účinnej do 31. decembra 2020) vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, keďže na základe obsahu podaní a vyžiadaného spisu dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v zmysle ustálenej judikatúry (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04), ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložit'osť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu.

11. Predmetom napadnutého konania je rozhodovanie o neplatnosti časti kúpnej zmluvy. Pokiaľ ide o posudzovanie zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že obdobné spory tvoria štandardnú súčasť rozhodovacej agendy okresných súdov, pričom k tejto problematike existuje v zásade ustálená judikatúra všeobecných súdov, a preto vec sťažovateľov nepovažuje z právneho hľadiska za zložitú. Zároveň uvádza, že z vyžiadaného súdneho spisu síce zistil, že vo veci bolo nariadené znalecké dokazovanie, avšak toto z hľadiska časového nebolo spojené s osobitnými nárokmi, keďže znalec vypracovaný znalecký posudok predložil v primeranej lehote. Určitú skutkovú zložit'osť možno vidieť v početnosti účastníkov konania, predovšetkým na strane navrhovateľov, ale tiež odporcov, s čím bola spojená potreba rozhodnúť viackrát v priebehu namietaného konania o pripustení zmien na strane jeho účastníkov. Uvedená okolnosť signalizuje určitý stupeň skutkovej zložitosti, ktorá však zásadne nemá taký mimoriadny charakter, ktorý by umožnil ospravedlnenie nedostatočnej plynulosti postupu okresného súdu v namietanom konaní.

12. V konaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na priet'ahoch konania podieľala osoba, ktorá podala ústavnú sťažnosť vo veci porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. V tejto súvislosti podľa ústavného súdu nemožno akceptovať obranu okresného súdu spočívajúcu v tvrdení, že k predĺženiu konania prispeli aj samotní sťažovatelia. Ústavný súd totiž z predloženého spisového materiálu okrem jednej ospravedlnenej neúčasti jedného zo sťažovateľov, ktorá bola dôvodom na odročenie pojednávania (pojednávanie určené k termínu 1. február 2011), nezistil žiadne ďalšie okolnosti, na základe ktorých by mohol dospieť k záveru, že sťažovatelia svojim správaním v namietanom konaní pred okresným súdom závažným spôsobom sťažili postup v konaní.

13. Napokon sa ústavný súd zaoberal hodnotením postupu okresného súdu v namietanom konaní, pričom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

14. Z obsahu spisového materiálu okresného súdu ústavný súd zistil, že návrh štrnástich navrhovateľov na určenie relatívnej neplatnosti častí kúpnej zmluvy v posudzovanej veci bol na okresnom súde podaný ešte 20. februára 2008. Ústavný súd po komplexnom preštudovaní predmetného spisového materiálu dospel k čiastkovým záverom, a to, že je doterajší priebeh namietaného konania pred okresným súdom poznačený tak nečinnosťou okresného súdu, ako aj jeho neefektívnym postupom.

15. Konkrétne obdobia pasivity okresného súdu boli identifikované v nasledujúcich vymedzených úsekoch namietaného konania. V prvom prípade ide o obdobie od 11. januára 2012, keď vydal okresný súd opravné uznesenie, do 3. apríla 2013, keď adresoval výzvu k vyjadreniu odporcovi v treťom rade. V predmetnom období nekonal bez toho, aby mu v tom bránila zákonná prekážka, a jeho nečinnosť bola kvantifikovaná dĺžkou jedného roka a dvoch mesiacov. Značne rozsiahle, ničím neodôvodnené obdobie pasivity okresného súdu v celkovom rozsahu približne dvoch rokov a šiestich mesiacov zaznamenal ústavný súd v úseku konania od 16. júla 2014, keď bol okresnému súdu doručený návrh navrhovateľov na pripustenie vstupu do konania ďalšieho účastníka na strane navrhovateľov, do 14. júla 2017, keď vydal okresný súd uznesenie o pripustení nových účastníkov konania na strane odporcov. Nečinnosťou okresného súdu v rozsahu približne ôsmich mesiacov bez existencie zákonnej prekážky je poznačená aj etapa konania od 9. augusta 2018, keď bol okresnému súdu po prejednaní odvolania nadriadeným súdom vrátený spisový materiál, do 3. mája 2019, keď okresný súd rozhodol o nariadení prekladu písomností.

16. Ústavný súd ďalej poukazuje na neefektívny postup okresného súdu, ktorý potvrdzuje uznesenie nadriadeného súdu z 30. septembra 2009, ktorým bolo zmenené rozhodnutie okresného súdu o nariadení predbežného opatrenia, a to tak, že bol nadriadeným súdom návrh na nariadenie predbežného opatrenia navrhovateľov zamietnutý. V súvislosti s rozhodnutím okresného súdu z 28. októbra 2020 o pokračovaní v konaní s právnym nástupcom odporcu v druhom rade nepovažuje ústavný súd za efektívny predchádzajúci postup okresného súdu, v rámci ktorého okresný súd pre identifikáciu právneho nástupcu pôvodného odporcu v druhom rade realizoval časovo náročnú právnu pomoc s cudzinou, keď potrebné informácie okresný súd neskôr zistil, a teda mohol zistiť aj bez zbytočného predĺženia namietaného konania prostredníctvom dostupných informácií z príslušného spisového materiálu týkajúceho sa dedičského konania.

17. Obranu okresného súdu spočívajúcu v uvádzaní dôvodov, ktoré mali ako objektívne príčiny spôsobiť priedahy v konaní, ústavný súd so všeobecným odkazom na svoju ustálenú judikatúru neakceptoval. Vysoká zaťaženosť sudcov či jednotlivých súdnych oddelení a tiež zmeny v osobe zákonného sudcu nemôžu byť na ťarchu strany sporu a nemajú povahu okolnosti, ktorá by vylučovala zodpovednosť súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný na rozhodnutie vo veci samej.

18. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že dĺžka namietaného konania okresného súdu je neprimeraná a že neefektívnym postupom, ako i neodôvodnenou nečinnosťou okresného súdu v predmetnom konaní došlo k zbytočným priedahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priedahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku rozhodnutia).

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

19. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde, ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

20. Vec sťažovateľov nebola ku dňu rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľov meritorne ukončená, preto ústavný súd prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať v predmetnej veci bez zbytočných priedahov (bod 2 výroku rozhodnutia).

21. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 135 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva alebo slobody, je povinný sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu. Ak ten, komu bolo uložené zaplatiť sťažovateľovi finančné zadosťučinenie, v tejto lehote priznané finančné zadosťučinenie sťažovateľovi nezaplatí,

v zmysle ods. 2 citovaného ustanovenia sa zvyšuje finančné zadost'učinenie priznané ústavným súdom o 5 % za každý aj začatý rok omeškania až do jeho zaplatenia.

22. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadajú priznať primerané finančné zadost'učinenie v sume 4 000 eur, a to pre každého z nich, ktoré odôvodňujú pocitmi bezmocnosti a právnej neistoty. Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Vzhľadom na konštatované zbytočné prieskumy, neefektívny postup, ako i neodôvodnenú nečinnosť okresného súdu a neprimeranú dĺžku rozhodovania okresného súdu v namietanom konaní, majú na pamäti to, že cieľom priznania primeraného finančného zadost'učinenia je len zmiernenie ujmy pocit'ovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, ústavný súd považoval priznanie sumy 3 000 eur za primerané finančné zadost'učinenie (bod 3 výroku rozhodnutia).

VI. Trovy konania

23. Sťažovatelia si uplatnili aj náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktoré im vznikli v súvislosti s ich právnym zastúpením. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu. Za prvé dva úkony právnej služby, t. j. prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti, vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2019, ktorá bola 1062 eur, keďže išlo o úkony právnej služby vykonané v roku 2020. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2020 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 177 eur. Keďže ide o zastúpenie viacerých sťažovateľov, znižuje sa odmena za jeden úkon o 50 %, teda na sumu 88,5 eur. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom 10,62 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 99,12 eur za jeden úkon uskutočnený v roku 2020, t. j. za dva úkony pre dvoch sťažovateľov 396,48 eur. Pokiaľ ide o ďalší úkon právnej služby – vyjadrenie k stanovisku okresného súdu, ústavný súd vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2020, ktorá bola 1087 eur, keďže išlo o úkon právnej služby vykonaný v roku 2021. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2021 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky predstavuje sumu 181,17 eur. Keďže ide o zastúpenie viacerých sťažovateľov znižuje sa odmena za jeden úkon o 50 %, teda na sumu 90,59 eur. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom 10,87 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) pre dvoch sťažovateľov predstavuje sumu 202,92 eur za jeden úkon uskutočnený v roku 2021. Keďže právny zástupca sťažovateľov je platiteľom dane z pridanej hodnoty, uvedená suma bola zvýšená o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších

predpisov. Ústavný súd teda priznal sťažovateľom náhradu trov konania v sume 719,28 eur (bod 4 výroku rozhodnutia).

24. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. mája 2021

Peter Molnár
predseda senátu